

DET LYRISKA DOKUMENTET

På s ö n d a g blir det en uppläsning ur Birger Sjöbergs diktcykel Konferensman ur samlingen Kriser och Kransar, som med säkerhet varit en av de i väsentlig grad stilbildande verken i yngre svensk poesi. Som lyriskt dokument "om en sårig diktares upplevelse av samtidens djävulskap" vittnar Johannes Edfelt om Kriser och Kransars betydelse för honom själv och han får sällskap i denna enkät med Artur Lundkvist, Gunnar Ekelöf och Stig Sjödin.

Johannes Edfelt:

"Värde av största räckvidd."

Om "Fridas bok" varit en charmfull upplevelse för en yngling uppvuxen i en småstad inte långt från den som levererat en del av staffaget till Birger Sjöbergs visor, så blev några år senare "Kriser och kransar" en händelse som satte djupa spår inom honom. De dikterna uttryckte i en ordkonst som föreföll en djärv, ny och adekvat mycket av ens egen splittring och oro inför världen och framtiden.

Jag glömmar aldrig denna upplevelse från hösten 1926, då en benådad svensk diktare plötsligt avslöjade allt det mörka som han dolt under den graciöst glittrande, ironiska ytan och sjöng "Fränhetens frarfria visa". Sådana toner tyckte man sig inte ha upplevat sedan man mött Frödings sjukdomsdikter. Också de Sjöbergska dikterna var en sorts "drömmar i Hades", dokument om en sårig diktares upplevelse av samtidens djävulskap. Sådana poem som "Från tidlös frihet —", "Vid mörka stränder", "Konferensman", "I Ditt allvars famn —" och "... som sker vid sommarvakan..." står för mig alltjämt som något av det skönaste och egendomligaste svenska lyrik har frambragt. De har för mig ett estetiskt-etiskt värde av största räckvidd. Bland annat lär de mig något av Ensamhetens konst:

"Om du än ej strålade som
Eva,
icke gjorde kinden röd och
het,
du det ändå är, som lärt
mig leva,
starka, mörka, sköna En-
samhet!"

Artur Lundkvist:

"Ojämförbar och oförglömlig."

När Birger Sjöbergs "Kriser och kransar" utkom var jag inte mogen att fullt uppskatta den, och det dröjde några år in på trettitalet innan den riktiga, personliga upptäckten av denna märkliga diktbok infann sig. Det var inte främst dess lyriska form som fascinerade mig, med dess för mig litet stötande musikaliska virtuositet mitt i sönderslitenheten. Det var den dramatiska stegringen, den hänsynslösa självutgivelsen, den kaotiska och ändock på ett sällsynt sätt konstnärligt tillvaratagna prägel av jordskalv, orkan och eldsvåda. Det var dessa dikters sugande svarta virvlar och branta, bländande ljussken, deras galopperande bildföreställningar och gestaltförvandlingar, deras geniala perspektivförskjutningar och expressionistiska karikatyrinslag, deras upprivna rannsakan och våldsamt skakade värld: ett symptom på revolterande, instängda krafter både inom individen och inom samhället. Ur denna synpunkt är det en ojämförbar diktsamling: konstverket som okuvbart utbrott, i en splittring av alla medvetna stilprinciper (hur målmedvetet genomarbetade de än må visa sig vara till det yttre). Jag anser "Kriser och kransar" tämligen orimlig som formell förebild, men oförglömlig som erinran om "orons eldmetoder", om all stor dikts karaktär av uppladdning, utbrott, revolutionär skakning, med något av styrkan och ofränkbarheten hos en naturkatastrof.

Stig Sjödin:

"Tjugotalets största lyrikbok."

"Om i trakten skrivardödar regna..."

Han upplevde den svåraste av dem, att förskjuta sig själv. Att förskjuta den frestande framgången och fastnaglad vid sin leda, sin nesa — Eriks-gatan tillsammans med Frida, hos vilken ingen kände liklukten — skriva från sitt eländes botten.

Ingen ska trollo bort visböckerna, de har storhet de också. Men det splitter som heter Kriser och kransar har en genomslagskraft som är en Frödings — kanske en Stagnelius, och av de böcker på vers som finns på svenska, har denna det mesta av sång som finns. Dock icke sångbarhet.

Att försöka tolka sin upplevelse av tjugotalets största lyrikbok är för mig också att erkänna ett skamligt förhållande, ty först här hittade jag ordbesattheten, det avsiktligt överhoppade och antydda, och av själslägen det mest besläktade. "Självtrons dyra droppar må man köpa i sitt eget väsens tysta bod". Föga jämförelse i övrigt.

Han ger oss ingen tidsdikt, men det räcker med konferensmannen för den som vill dikta in och den resning som finns över Birger Sjöbergs självbekännelser gör hans dikt tidlös. Varför han, den firade och omsvärmade, reagerade så surt på Frida — framgångarna vid hennes sida lär väl dock vara långt ifrån hela förklaringen — får vi aldrig veta. Det kan göra det samma. Men bilden av Lilla Paris blir hel först i och med växelryttarvimlet och statyernas samkväm. Och den andre, alldeles andre Birger Sjöberg.

Gunnar Ekelöf:

"Bröt med traditionen."

Med svensk lyrik över huvud, alltså även med Sjöberg, kom jag i egentlig, personlig kontakt först i början av trettitalet. Det var dock inte så många år sedan "Kriser och kransar" hade kommit att inte Bööks kritik av denna geniala diktsamling skulle stå i färskt minne. Och publikens villrådighet var ännu stor i denna trots kris och krasch alltjämt så idylliska och strutspolitiska tid. Jag minns man räknade den till "sina" diktsamlingar. Den hörde ännu till de "exklusiva". Som jag själv vid den tiden sysslade mycket med *poètes maudits*, allsköns modernism, genialitetens psykologi m. m. var det helt naturligt tankeflykten, de överhoppade tankeleden, de radikala förkortningarna i Sjöbergs stil som fångade mig. Men framför allt stilbrytningen, denna säregt svenska brytning mellan ett tungsint (och sannspätt) aningsinnehåll och en naivistiskt prunkande fjärilsmantel, sammanträcklad av de banalaste och allra finaste lappar. Alldeles som på en betesäng maskros och smörblomma kan stå granne med viol och nattviol, alla dock med rötter i mörka mullen. Sjöberg bröt radikalt med traditionen från nittitalisterna, Fröding inraknad. Hans linje är här Strinbergs — och naturligtvis Bellmans (och Shakespeares), men då får man sannerligen inte uppfatta Bellman lutsångargrovt. Det var detta att han började som en Ormus men avslöjade sig som en Ariman, som fånglade.

Johannes Edfelt

Artur Lundkvist

Stig Sjödin

Gunnar Ekelöf